

УДК 658.64(477)

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Раїса Грінченко; Сергій Лукінов

Одеський національний економічний університет, Одеса, Україна

Резюме. *Складні зовнішні умови функціонування зумовлюють підвищену увагу до дослідження теоретичних засад та практичних перспектив розвитку підприємницької діяльності підприємств сфери торгівлі в Україні. Розвиток підприємницької діяльності у сфері торгівлі повинен базуватися на досконалому розумінні теоретичного підґрунтя здійснення підприємницької діяльності у сфері торгівлі та її особливостей в Україні. Підприємницька діяльність виступає запорукою подальшого розвитку економіки країни, створення робочих місць та загального підвищення рівня життя населення. Визначено основні правові основи господарювання у підприємницькій діяльності. Розглянуто сутність, принципи, суб'єкти, об'єкти та функції підприємницької діяльності в Україні. Наведено класифікацію видів підприємницької діяльності в Україні, що враховує можливі види підприємницької діяльності та надає їх характеристику для потреб сучасних підприємців. Простежено підходи до розмежування роздрібної та гуртової торгівлі. Визначено основні характеристики та функції роздрібної та гуртової торгівлі. Виділено проблеми у регулюванні підприємницької діяльності у сфері торгівлі в Україні, основними серед яких є: недостатня підтримка з боку місцевих органів влади; невідгідні умови банківського кредитування, високий відсоток по кредитах, складна процедура оформлення; складна процедура оформлення та отримання дозволів, ліцензій; складна процедура звітування; наявність адміністративних бар'єрів; наявність великих підприємств, що створюють передумови для розвитку монополій. Узагальнено перспективні напрямки регулювання підприємницької діяльності у сфері торгівлі в Україні. Визначено основні проблеми, з якими зіштовхуються торговельні підприємства під час військових дій на території України, основними з яких є: зменшення внутрішнього ринку та погіршення споживчого попиту; збільшення ризиків для логістичних ланцюгів та постачання; зменшення інвестицій та збільшення економічної невизначеності. Узагальнено перспективи розвитку теорії підприємницької діяльності в Україні.*

Ключові слова: підприємство, підприємництво, теоретичні засади, перспективи.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.160

Отримано 21.12.2023

UDC 658.64(477)

THEORETICAL BASIS OF THE DEVELOPMENT OF BUSINESS ACTIVITIES IN THE TRADE SPHERE OF UKRAINE

Raisa Hrinchenko; Serhiy Lukinov

Odessa National University of Economics, Odessa, Ukraine

Summary. *Complex external conditions of functioning cause increased attention to the study of theoretical foundations and practical prospects for the development of business activities of enterprises in the field of trade in Ukraine. The development of entrepreneurial activity in the field of trade should be based on a thorough understanding of the theoretical basis of the implementation of entrepreneurial activity in the field of trade and its features in Ukraine. Entrepreneurial activity is a guarantee of the further development of the country's economy, the creation of jobs and the general improvement of the population's standard of living. The article defines the main legal bases of business management. The essence, principles, subjects, objects and functions of entrepreneurial activity in Ukraine are considered. The classification of types of entrepreneurial activity in Ukraine is presented, which takes into account possible types of entrepreneurial activity and provides*

their characteristics for the needs of modern entrepreneurs. Traced approaches to distinguishing retail and wholesale trade. The main characteristics and functions of retail and wholesale trade are defined. Problems in the regulation of entrepreneurial activity in the sphere of trade in Ukraine are highlighted, the main ones being: insufficient support from local authorities; unfavorable conditions of bank lending, high interest on loans, complicated registration procedure; complex procedure for issuing and obtaining permits and licenses; complex reporting procedure; the presence of administrative barriers; the presence of large enterprises that create prerequisites for the development of monopolies. Prospective directions of business regulation in the sphere of trade in Ukraine are summarized. The main problems faced by trade enterprises during military operations on the territory of Ukraine have been determined, the main ones being: the reduction of the domestic market and the deterioration of consumer demand; increased risks to logistics chains and supply; reduced investment and increased economic uncertainty. The prospects for the development of the theory of entrepreneurial activity in Ukraine are summarized.

Key words: enterprise, entrepreneurship, theoretical foundations, prospects.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.160

Received 21.12.2023

Постановка проблеми. Складні умови функціонування підприємств в Україні висувають вимоги щодо подальшого поглибленого дослідження теоретичних засад та перспектив розвитку підприємницької діяльності у сфері торгівлі як однієї із пріоритетних сфер сучасної економіки країни. Сучасні торговельні підприємства повинні зосереджувати свою увагу на розробленні напрямків та заходів щодо перспективного відновлення та подальшого розвитку своєї діяльності. Складні зовнішні умови функціонування зумовлюють підвищену увагу до дослідження теоретичних засад та практичних перспектив розвитку підприємницької діяльності підприємств сфери торгівлі в Україні. Виходячи з цього, особливої актуальності набуває вивчення теоретичних засад здійснення підприємницької діяльності, що зумовлюють особливості здійснення підприємницької діяльності у сфері торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку підприємницької діяльності у сфері торгівлі присвячені праці багатьох видатних вчених, зокрема дані питання вивчали: А. Мазаракі, Т. Мельник, В. Завгородня, Н. Логвінова, Ю. Козак, Г. Кузнецова, В. Лебедев, І. Павленко, Є. Савельєва, Т. Циганкова, М. Кизим, Г. Крамарев, А. Задоя та багато інших.

Проте вивчення й узагальнення наукових праць засвідчує, що чимало питань стосовно перспектив розвитку підприємницької діяльності вітчизняних торговельних підприємств досліджені недостатньо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиток підприємницької діяльності у сфері торгівлі повинен базуватися на досконалому розумінні теоретичного підґрунтя здійснення підприємницької діяльності у сфері торгівлі та її особливостей в Україні.

Мета дослідження – обґрунтувати теоретичні аспекти та узагальнити перспективи розвитку підприємницької діяльності у сфері торгівлі в Україні.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети повинні бути вирішені такі завдання: з'ясувати сутність підприємницької діяльності; простежити ретроспективу регулювання підприємницької діяльності в Україні; дослідити сутність торгівлі та види торговельних підприємств; визначити особливості регулювання підприємницької діяльності у сфері торгівлі; простежити перспективи та напрямки розвитку теорії підприємницької діяльності у сфері торгівлі в сучасних умовах України.

Для вирішення окреслених завдань у статті використано загальнонаукові методи: абстрагування, аналіз та синтез, дедуція та індукція, методи статистичного аналізу та інші.

Виклад основного матеріалу. Розвиток підприємницької діяльності є одним із головних завдань держави. Підприємницька діяльність виступає запорукою подальшого розвитку економіки країни, створення робочих місць та загального підвищення рівня життя населення.

Питаннями розвитку підприємницької діяльності переймалися вчені ще у давні часи. Так, автори [1, с. 5] зазначають: «...перші спроби систематичного теоретичного осмислення підприємництва почалися в XVII ст. Уперше поняття «підприємець» у науковий обіг увів англійський економіст Річард Кантільйон, який зробив також систематичний аналіз підприємництва. Він розумів підприємництво як економічну функцію особливого роду та підкреслював завжди присутній у ньому елемент ризику. Р. Кантільйон визначав підприємця як людину, яка за певну ціну купує засоби виробництва, щоб виробити продукцію і продати її для отримання доходів, і яка, беручи на себе зобов'язання з витрат, не знає, за якими цінами може відбутися реалізація. До підприємців Р. Кантільйон зарахував людей з нефіксованими прибутками (ремісників, купців, селян), тобто тих, хто був зайнятий економічною діяльністю в умовах нестабільності та непередбачуваності цін. Тому головною рисою підприємця Р. Кантільйон вважав готовність до ризику». Непередбачуваність, нестабільність та наявність постійно виникаючих змін є також характеристикою сучасного підприємництва на території України.

Розвиток підприємницької діяльності є необхідною умовою розвитку економіки будь-якої держави, тому особливо актуальними виступають питання нормативно-правового забезпечення здійснення підприємницької діяльності на території держави.

Вперше визначення сутності підприємництва в Україні було здійснено в Законі України «Про підприємництво». Під підприємництвом розумілася безпосередня, самостійна, систематична, на власний ризик діяльність із виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності в порядку, встановленому законодавством. Проте такий підхід мав певні недоліки щодо урахування мети підприємницької діяльності тільки на рівні отримання прибутку, без урахування інших соціальних, бюджетних, екологічних ефектів.

Основні правові основи господарювання у підприємницькій діяльності було встановлено із прийняттям Господарського Кодексу України [2]. Конституція України гарантує право кожному на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

Дякуновський О. Є. [3] зазначає, що: «...звичайно значна кількість законів та інших нормативно-правових актів у процесі розвитку та ускладнення суспільних відносин щодо здійснення підприємництва в Україні втратила чинність, що, в першу чергу, пов'язано з новими викликами у цій сфері. Проте ці нормативно-правові акти мали важливе значення для правового регулювання підприємництва на певному етапі розвитку цього соціально-економічного явища». Неможливо не погодитись із думкою автора. Будь-який процес удосконалення носить поступовий характер, повинен пройти певні етапи поліпшення на шляху.

Здійснення підприємницької діяльності регламентується низкою нормативно-правових актів в Україні. Зокрема Господарським Кодексом України [2] визначається, що: «...підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та отримання прибутку». Тобто, підприємницька діяльність повинна здійснюватися суб'єктом господарювання самостійно, за власною ініціативою, але на систематичних засадах. Метою здійснення підприємницької діяльності можуть виступати економічні та соціальні результати. Якщо здійснюється некомерційна підприємницька діяльність, то основною метою буде досягнення різноманітних соціальних ефектів.

Основні принципи здійснення підприємницької діяльності відображені на рис. 1.

Рисунок 1. Принципи здійснення підприємницької діяльності [2]

Відповідно до Господарського Кодексу України [2]: «...Суб’єктами господарювання є: 1) господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; 2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці».

Суб’єктами господарювання можуть бути господарські організації або громадяни, що створює передумови для всебічного розвитку суб’єктів господарювання на території країни. Таким чином, на державному рівні здійснюється нормативно-правове регулювання здійснення підприємницької діяльності на території України.

Об’єкти підприємницької діяльності представлені на рис. 2.

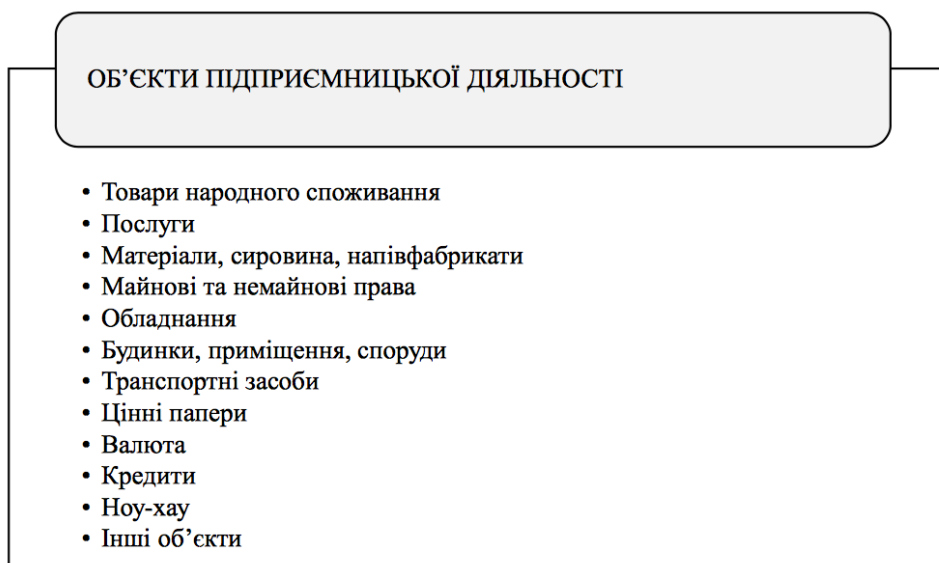

Рисунок 2. Об’єкти підприємницької діяльності [2, с. 17]

Визначення об'єктів підприємницької діяльності надає можливості чіткого урахування можливостей та розробленню напрямів, заходів щодо подальшого розвитку підприємницької діяльності, спираючись на різні види об'єктів.

Важливим для питань розвитку підприємницької діяльності на території країни виступає класифікація видів підприємницької діяльності. Гонтарева І. В. [4, с. 7] у своїй роботі зазначає, що виділяють такі види підприємницької діяльності:

1) виробниче підприємництво – це діяльність з виробництва продукції й надання послуг матеріального характеру;

2) торговельне підприємництво – діяльність у сфері товарного обігу, спрямована на реалізацію продукції, а також допоміжна діяльність, яка забезпечує її реалізацію шляхом надання відповідних послуг;

3) фінансове підприємництво, що пов'язане з обігом вартостей. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання включає грошове та інше фінансове посередництво, страхування, а також допоміжну діяльність у сфері фінансів і страхування;

4) інформаційне підприємництво (інжинірингова, консалтингова діяльність, проведення маркетингових досліджень, послуги з використання комп'ютерних технологій).

Наведена класифікація враховує можливі види підприємницької діяльності та надає їх характеристики для потреб сучасних підприємців.

Сучасні наукові публікації наголошують на відмінності понять «бізнес» та «підприємництво». Автори [1, с. 7] зазначають, що: «... бізнес – поняття більш широке, ніж поняття підприємництво. Це зумовлено двома основними обставинами. Бізнес охоплює більший спектр видів діяльності шляхом проведення як одноразових, так і постійних бізнес-операцій. Підприємництво здійснюється тільки у видах діяльності, дозволених законодавством України. Підприємець – той, хто пройшов процедуру державної реєстрації в місцевих органах влади, набув певного статусу, має ліцензію або торговий патент, сплачує податки, веде облік та документацію. Кількість учасників у бізнесі більша, ніж кількість офіційно зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності. Тобто підприємництво є категорією бізнесу». Проте такий підхід не є однозначним та широко прийнятим. Існує певна кількість наукових суперечностей та підходів до сутності даних понять, що відображає актуальність розгляду сутності питання підприємницької діяльності.

Розгляд теоретичних засад та особливостей здійснення підприємницької діяльності у сфері торгівлі доцільно почати із визначення торгівлі.

Бозуленко О. Я. [5, с. 18] наводить наступне визначення торгівлі: «...торгівля (від латинського *comercium*) – це галузь народного господарства, яка реалізує товари шляхом купівлі-продажу, в якій дохід і прибуток створюються в результаті не виробничої, а посередницької діяльності, тобто в результаті різниці між ціною, яку отримує виробник, і ціною, яку платить споживач». Наведене визначення може бути використане у подальшому дослідженні як базове.

Функції торгівлі наведено у таблиці 1.

Наведені функції є основними функціями торгівлі, проте перелік може бути розширено із урахуванням специфіки діяльності окремих торговельних підприємств. Особливу увагу слід приділити функції активного впливу на виробництво та споживання. Завдяки виконанню цієї функції торговельні підприємства здійснюють опосередкований вплив на діяльність виробничої сфери країни, стимулюючи пріоритетні напрямки розвитку виробництва для забезпечення населення та держави необхідними товарами.

Також слід відзначити виховну функцію, що допомагає створювати нові, поліпшувати існуючі потреби населення та держави щодо сутності, якісних характеристик товарів, стимулюючи виробників на впровадження інновацій для кращого задоволення потреб.

Таблиця 1. Функції торгівлі [5, с. 22]

Назва функції	Характеристика
Економічна	Здійснює економічні зв'язки з усіма галузями народного господарства та товарний обмін між окремими економічними районами країни
Товаропросування	Доведення товарів із сфери виробництва у сферу споживання, яке повинно здійснюватися в мінімально короткі терміни і максимальним збереженням їх якості
Активного впливу на виробництво і споживання	Виробничі програми повинні формуватися на основі замовлень торгівлі і, в свою чергу, ці замовлення мають бути економічно обґрунтованими
Соціальна	Полягає в скороченні витрат часу населення на придбання товарів, у сприянні раціональному використанні часу населення
Виховна	Функція торгівлі полягає у формуванні розумних потреб населення, підвищенні їх якості, забезпечуючи раціональне споживання

Виділяють роздрібну та гуртову торгівлю.

Роздрібна торгівля – сфера підприємницької діяльності з продажу товарів, послуг на підставі усного чи письмового договору купівлі- продажу безпосередньо кінцевим споживачам для їх використання [5, с. 26]. Основна мета здійснення роздрібною торгівлі – забезпечення потреб кінцевих споживачів. Роздрібна торгівля здатна налагодити постачання товарів кінцевого споживання до споживачів, забезпечуючи їм доступ до необхідного, пов'язуючи їх із виробниками або іншими гуртовими посередниками.

Як зазначає Бозуленко О. Я. [5, с. 27]: «...на роздрібну торгівлю покладено важливе соціальне значення – найбільш повне задоволення потреб населення у товарах народного споживання. Вона покликана сприяти підвищенню культури споживання, формуванню розумних потреб шляхом виховання естетичних смаків населення, впровадження у споживання нових товарів, створення для покупців необхідних зручностей для придбання товарів з мінімальними затратами часу». Роздрібна торгівля виступає своєрідним інструментом урахування дійсно існуючих потреб та спрямування розвитку виробничої сфери у потрібному споживачам напрямку.

Роздрібна торгівля виконує такі функції [5, с. 28]:

1) формування асортименту товарів або послуг, які зосереджені на невеликій площі. Причому асортимент, який нараховує велику кількість видів, різновидів, найменувань товарів, які виробляються великою кількістю товаровиробників;

2) подрібнення закуплених партій товарів. Товаровиробники з метою економії транспортно-експедиційних затрат відвантажують товари укрупненими партіями, а роздрібне підприємство орієнтується на потреби суто індивідуальних споживачів, потребує товари у невеликих кількостях;

3) зберігання запасів. Роздрібні підприємства повинні гарантувати покупцям стабільне й безперешкодне придбання товарів. Тому вони приймають на себе додаткові видатки на зберігання товарів;

4) забезпечення сервісу. Поряд з реалізацією товарів роздрібне підприємство надає супутні й додаткові послуги, які полегшують і спрощують процес купівлі й використання товару.

Крім загальних функцій торгівлі роздрібна торгівля виконує специфічні функції, такі, як зберігання запасів та сервісне обслуговування. При виконанні зазначених функцій торговельні підприємства створюють нові робочі місця та можливості найповнішого задоволення потреб споживачів, розвивають невиробничу сферу. Послуги, що супроводжують діяльність торговельних підприємств, дозволяють створювати передумови для розвитку невиробничої сфери в країні.

На території України широко розвинені різноманітні види роздрібною торговельної мережі. Внаслідок впливу covid-19 та наслідків військової агресії на

території країни останніми роками широкого розповсюдження та розвитку набуває вид посилкової роздрібно-торговельної мережі.

Балджи М. Д., Допіра І. А., Однолько В. О. [6, с. 47] наводять наступне визначення гуртової торгівлі: «...гуртова торгівля – торгівля товарами, призначеними для подальшого їх продажу або відповідного перетворення з метою продажу та надання пов'язаних з цим послуг». Тобто відмінність гуртової торгівлі від роздрібно-торговельної полягає у призначенні товарів, які продаються. Гуртова торгівля спрямована на продаж товарів не кінцевим споживачам, а для подальшого перетворення або продажу кінцевим споживачам.

Основні функції гуртової торгівлі [6, с. 49]:

- Стимулювання та концентрація підприємницької діяльності всіх форм, видів і різновидів.
- Активна участь у проектуванні та формуванні виробничого асортименту товарів і послуг, піднесення загального рівня якості виготовлених матеріальних благ.
- Організація та матеріальне забезпечення процесу руху шойно виготовлених матеріальних благ зі сфери виробництва.
- Взяття на себе певної частини комерційного ризику, усунення або згладжування діаметральних суперечностей бізнесового ризику.
- Формування оптимальної концепції логістичного забезпечення сучасних виробництв.

Слід відзначити специфічну функцію гуртової торгівлі – «взяття на себе певної частини комерційного ризику, усунення або згладжування діаметральних суперечностей бізнесового ризику», яка дозволяє виробникам та роздрібним торговельним мережам знизити власні ризики та налагодити співпрацю за допомогою гуртових торговельних підприємств.

Підприємства гуртової торгівлі класифікують за такими ознаками [6, с. 55]:

- Функціональним рівнем.
- Організаційно-правовою формою.
- Формою власності й належністю.
- Місцем і роллю в товаропросуванні.
- Товарною спеціалізацією.

Існуючі класифікації гуртових торговельних підприємств дозволяють точніше ідентифікувати особливості функціонування різних видів гуртових торговельних підприємств, розробити на цих засадах специфічні підходи до управління, які більшою мірою відповідають специфіці діяльності.

Наявність гуртової та роздрібно-торговельної торгівлі в країні забезпечує всебічний розвиток економіки країни, задоволення потреб держави, виробничих підприємств та населення країни.

Регулювання підприємницької діяльності у сфері торгівлі в кожній країні має свої специфічні особливості. Як вдало зазначають Чуєнко В. І., Кузьмич А. А. [7, с. 92]: «...проблеми державного регулювання підприємницької діяльності в Україні існували завжди, однак ні разу ще за часи незалежності нашої країни не нагромаджувалося такого величезного їх переліку й не простежувалася така нейтральність держави до розв'язання останніх». Проблем державного регулювання торговельної діяльності існує дуже багато. Проте держава намагається здійснювати певні позитивні кроки у даному напрямку.

Квасній З. В., Сисин Г. І., Щербан О. Я. [8, с. 371] зазначають наступне: «...місцеві фонди підтримки підприємництва перетворилися в «тихі гавані» для відставних політиків. Регіональні програми розвитку підприємництва існують тільки на папері, не маючи достатнього фінансування». Такий стан потребує досконалішого

підходу держави до питань регулювання та стимулювання розвитку вітчизняних торговельних підприємств.

Також Квасній З. В., Сисин Г. І., Щербан О. Я. [8, с. 372] наголошують: «...щодо місцевих адміністрацій та органів місцевого самоврядування, то можемо казати, що останні не приділяють малому бізнесу належної уваги. Банківські установи уникають співпраці з підприємцями, встановлюючи надто великі кредитні відсотки й умови кредитування. Розглядаючи адміністративний аспект, можемо сказати, що й досі існує надвелика кількість дозволів, норм і ліцензій, велика кількість неефективних і корумпованих перевірок. Недостатньо ефективною є і чинна система державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обмежень (у тому числі й на земельні ділянки), яка сприяє виникненню адміністративних бар'єрів, що стримують розвиток господарської діяльності. Поширюється монополізація бізнесу підприємствами-гігантами, що свідчить про повну пасивність Антимонопольного комітету України».

Таким чином, можна підсумувати, що у регулюванні підприємницької діяльності у сфері торгівлі наявна низка проблем та нерозв'язаних питань, таких, як:

- Недостатнє підтримання з боку місцевих органів влади.
- Невигідні умови банківського кредитування, високий відсоток по кредитах, складна процедура оформлення.
- Складна процедура оформлення та отримання дозволів, ліцензій.
- Складна процедура звітування.
- Наявність адміністративних бар'єрів.
- Наявність великих підприємств, що створюють передумови для розвитку монополій.

Проте останнім часом державне регулювання поступово прямує у бік розв'язання проблем та питань торговельних підприємств, створюючи передумови для їх захисту та подальшого розвитку.

Кравченко С. [9, с. 204] зазначає, що: «...проблеми у сфері підприємництва в Україні спостерігаються як на макро-, так і на мікрорівні. Деякі з них носять настільки глобальний характер і так вкоренилися на вітчизняних теренах, що їх розв'язання можливе лише у випадку запровадження кардинальних економіко-правових реформ або повного демонтажу наявної економіко-правової системи».

Чуєнко В. І., Кузьмич А. А. [7, с. 94] до проблем правового забезпечення державного регулювання підприємницької діяльності в Україні відносять наступні:

- невизначеність пріоритетності законодавчих актів щодо регулювання підприємницької діяльності;
- ускладненість та об'ємність нормативної бази;
- постійні зміни й доповнення до законів;
- нестабільність і внутрішня суперечливість законодавчих актів та окремих їх норм щодо регулювання підприємницьких відносин;
- диспропорція в співвідношенні законів і підзаконних актів, їх декламаційність;
- відсутність у багатьох законах механізмів їх реалізації;
- недооцінювання питань, пов'язаних із реалізацією прав і свобод людини й громадянина, гарантованих міжнародними конвенціями, що були підписані й ратифіковані Україною;
- складна процедура отримання дозволів і погоджень;
- неналежне регулювання антимонопольного законодавства;
- нестабільне й украй тяжке для підприємництва податкове законодавство й податкове навантаження;
- неналежне антирейдерське законодавство тощо.

Перелічені проблеми ускладнюють діяльність торговельних підприємств в Україні та потребують їх поступового вирішення на рівні держави. Основними завданнями виступають:

- Створення прозорого державного регулювання.
- Зменшення адміністративного навантаження.
- Боротьба з корупцією.

Перспективними напрямками реформування державного регулювання щодо покращення умов для ведення підприємницької діяльності в Україні є [7, с. 95]:

1. Приведення до порядку й уніфікація національного законодавства у сфері державного регулювання підприємницької діяльності шляхом скасування дублювальних норм регулювання, позбавлення компетенції на місцях підміни закону локальними нормативно-правовими актами тощо.

2. Розроблення й упровадження нових правил регулювання підприємницької діяльності. Як показує досвід здійснення політики дерегулювання в економічно розвинених країнах, основним компонентом її змісту є впорядкування процедур формування регулювальних правил. Метою такого впорядкування є запобігання розроблення й прийняття органами виконавчої влади й місцевого самоврядування нових неефективних правил, знищення корупційних норм старого управління, що надасть можливість сформулювати нові й ефективні умови господарювання, які будуть сприяти спрощенню ведення бізнесу.

3. Реформа державної служби, яка повинна здійснюватися, виходячи із завдань політики дерегулювання, реалізуючи такі правила взаємодії в органах виконавчої влади й місцевого самоврядування, які будуть мінімізувати стимули до вибудовування адміністративних бар'єрів.

4. Спрямування державних коштів на залучення інвестицій у промисловість, розвиток високих технологій, а не в фінансовий сектор і спекулятивний капітал.

5. Забезпечення доступних кредитних ресурсів для бізнесу. Вартість кредитів повинна бути помірною, особливо для малого й середнього підприємництва.

6. Скорочення капітальних видатків із метою погашення заборгованості з податку на додану вартість та авансових переplat податків. Держава незаконно вилучає обігові кошти з підприємницької діяльності для безоплатного використання у своїх цілях коштом системи авансових платежів і затримання відшкодування підтвердженого обсягу ПДВ, сплаченого підприємцями. Така практика має бути скасована, оскільки підприємці сплачують податки понад суму, яку вони повинні сплатити згідно з податковим законодавством.

7. Удосконалення державного планування (прогнозування) підтримання й розвитку підприємництва шляхом вироблення системи моніторингових заходів і реалізації регуляторних актів у сфері дерегуляції, напрацювання порівняльних показників та індикаторів функціонування підприємництва.

8. Впровадження дієвих інструментів підтримання підприємництва. Якщо податкова система є несприятливою для розвитку господарської діяльності, то необхідно впровадити локальні механізми, які повинні компенсувати недоліки такої системи, а також частково й інші вади економіки (корупція, недосконалість ринкових інститутів, брак фінансових ресурсів тощо).

9. Демоніполізація ринків. Монополізація ринку стала основною стратегією ведення підприємницької діяльності в нашій державі. В Україні діє ціла система адміністративних бар'єрів для розвитку конкуренції, не кажучи вже про антиконкурентні узгоджені дії.

Перелічені напрямки є необхідною умовою та запорукою подальшого розвитку підприємницької діяльності у сфері торгівлі в Україні.

Проте регулювання та здійснення підприємницької діяльності торговельними підприємствами ускладнюється внаслідок військової агресії на території країни. Воєнні дії завжди супроводжуються серйозними викликами для економіки та бізнес-середовища країни. Торговельні підприємства в Україні, зокрема, зіштовхнулися і продовжують зіштовхуватися з рядом проблем під час військового конфлікту.

По-перше, найбільш відчутним впливом стає зменшення внутрішнього ринку та погіршення споживчого попиту. Зниження рівня доходів населення, втрати робочих місць та загроза основним інфраструктурним об'єктам призводять до скорочення витрат на покупки, що впливає на обсяги продажів та призводить до складних умов для ведення бізнесу.

По-друге, збільшення ризиків для логістичних ланцюгів та постачання внаслідок військових дій призводить до зростання витрат на безпеку й транспортні операції. Обмеження доступу до деяких територій та зміни у шляхах постачання створюють значні труднощі для торговельних підприємств, що може вплинути на цінову конкурентоспроможність та доступність товарів.

По-третє, військові дії призводять до зменшення інвестицій та збільшення економічної невизначеності. У зв'язку з цим, розв'язання цих проблем вимагає комплексного підходу. Зокрема, важливою є підтримання з боку держави у вигляді стимулювання економіки, надання пільг для підприємств, що потрапили під вплив військових подій, та сприяння реструктуризації бізнес-процесів для адаптації до нових умов.

Військові дії створюють серйозні труднощі для торговельних підприємств України, вимагаючи не лише витончених стратегій ведення бізнесу, але й підтримки з боку держави для забезпечення стійкості та відновлення економічного потенціалу країни.

Висновки. Перспективи розвитку теорії підприємницької діяльності в Україні представляють важливу та актуальну область, яка визначає економічний розвиток країни. Урахування сучасних тенденцій та викликів створює фундамент для подальшого вдосконалення та підтримання підприємництва в Україні.

Передусім, цифрова трансформація відіграє ключову роль у майбутньому підприємництва. Використання новітніх технологій, штучного інтелекту, аналізу даних та Інтернету речей може допомогти підприємствам ефективніше конкурувати на ринку та покращити свою продуктивність. Децентралізація та розвиток локальних ініціатив можуть сприяти зростанню підприємницької активності в різних регіонах України. Залучення місцевих ресурсів, підтримання малого та середнього бізнесу, а також створення сприятливого бізнесу можуть збільшити можливості для нових підприємницьких ідей. Розвиток глобальних ринків та вивід українських підприємств на міжнародні ринки може розширити горизонти та забезпечити нові можливості для розвитку. Залучення іноземних інвестицій та розвиток експортних можливостей сприяють створенню конкурентоспроможних підприємств. Підтримання освіти та розвиток навичок підприємництва є ключовими елементами розвитку теорії підприємництва. Створення програм та ініціатив, спрямованих на навчання та розвиток навичок у сфері бізнесу, може забезпечити українським підприємцям необхідний інструментарій для успішної діяльності в умовах сучасного бізнес-середовища.

Conclusions. Prospects for the development of the theory of entrepreneurial activity in Ukraine represent an important and relevant area that determines the country's economic development. Taking into account modern trends and challenges creates a foundation for further improvement and support of entrepreneurship in Ukraine.

First of all, digital transformation plays a key role in the future of entrepreneurship. The use of the latest technologies, artificial intelligence, data analysis and the Internet of Things can help businesses compete more effectively in the market and improve their productivity. Decentralization and development of local initiatives can contribute to the growth of entrepreneurial activity in different regions of Ukraine. Attracting local resources, supporting

small and medium-sized businesses, and creating a favorable business ecosystem can increase opportunities for new business ideas. The development of global markets and the introduction of Ukrainian enterprises to international markets can expand horizons and provide new opportunities for development. Attracting foreign investments and developing export opportunities contribute to the creation of competitive enterprises. Supporting education and developing entrepreneurship skills are key elements in the development of entrepreneurship theory. The creation of programs and initiatives aimed at training and development of skills in the field of business can provide Ukrainian entrepreneurs with the necessary tools for successful activity in the conditions of the modern business environment.

Список використаних джерел

1. Економіка та організація підприємницької діяльності: навч. посіб / за заг. ред. д.е.н. Н. В. Сментини. Київ: ФОП Гуляєва В.М, 2019. 320 с.
2. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.11.23).
3. Дякуновський О. Є. Правове регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2021. 182 с.
4. Гонtareва І. В. Підприємництво та комерціалізація інновацій. Харків. 2016. 367 с.
5. Бозуленко О. Я. Організація торгівлі : навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2021. 240 с.
6. Балджи М. Д., Допіра І. А., Однолько В. О. Економіка та організація торгівлі: навчальний посібник. Київ: Кондор-видавництво, 2017. 368 с.
7. Чуенко В. І., Кузьмич А. А. Актуальні проблеми та перспективи реформування державного регулювання підприємницької діяльності в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 5. С. 91–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-5/20>
8. Квасній З. В., Сисин Г. І., Щербан О. Я. Економіко-правові проблеми функціонування та розвитку малого підприємництва в Україні. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 14. С. 371–375.
9. Кравченко М. С. Сучасні проблеми розвитку підприємництва в Україні. Проблеми та перспективи розвитку економіки Донбасу і Приазов'я: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 25–26 травня 2017 р.). Маріуполь, 2017. С. 204–205.

References

1. Ekonomika ta orhanizatsiia pidpriemnytskoi diialnosti: navch. posib / za zah. red. d.e.n. N. V. Smentyny [Economics and organization of business activity]. Kyiv: FOP Hulciaeva V. M, 2019.
2. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (accessed: 18 November 2023).
3. Diakunovskiy O. Ye. (2021). Pravove rehuliuвання pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini ta Respublitsi Polshcha [Legal regulation of business activity in Ukraine and the Republic of Poland]. (Phd Thesis), Vinnytsia, 182 p.
4. Hontareva I. V. (2016) Pidpriemnytstvo ta komertsializatsiia innovatsii. [Entrepreneurship and commercialization of innovations]. Kharkiv.
5. Bozulenko O. Ya. (2021) Orhanizatsiia torhivli : navchalnyi posibnyk [Organization of trade]. Chernivtsi: ChTEI KNTEU.
6. Baldzhy M. D., Dopira I. A., Odnolko V. O. (2017). Ekonomika ta orhanizatsiia torhivli: navchalnyi posibnyk [Economy and organization of trade]. Kyiv: Kondor-vydavnytstvo.
7. Chuienko V. I., Kuzmych A. A. (2020). Aktualni problemy ta perspektyvy reformuvannya derzhavnoho rehuliuвання pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini [Actual problems and prospects of reforming the state regulation of business activity in Ukraine.]. Legal scientific electronic journal. No. 5. P. 91–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-5/20>
8. Kvasnii Z. V., Sysyn H. I., Shcherban O. Ia. (2018). Ekonomiko-pravovi problemy funktsionuvannya ta rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini [Economic and legal problems of functioning and development of small business in Ukraine.]. Economy and society. No. 14. P. 371–375.
9. Kravchenko M. S. (2017) Suchasni problemy rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini. [Modern problems of entrepreneurship development in Ukraine]. Problems and prospects of economic development of Donbass and Azov region. Mariupol. P. 204–205.